

FIIA 2/2014

COMMENT

Jyrki Kallio
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Mannerkiinalaisen ja taiwanilaisen ministerin tapaamista on ennenaikaista julistaa historialliseksi > Poliittiselta vuoropuhelulta ei kannata odottaa liikoja

Mannerkiinalaisen ja taiwanilaisen ministerin viimeaikaista tapaamista on kutsuttu historialliseksi. Sellaisen arvosanan antaminen on kuitenkin aikaista, sillä tapaaminen toteutettiin isännän ehdoin.

Taiwanilainen Manner-Kiinan asioista vastaava ministeri Wang Yu-chi ja mannerkiinalainen Taiwanin asioista vastaava ministeri Zhang Zhijun tapasivat 12. helmikuuta Nanjingissa. Vaikka kahden Kiinaa edustavan hallituksen välinen ministeritapaaminen oli laatuaan ensimmäinen, sen käytännön ja vertaiskuvallinen merkitys jäi vähäiseksi.

Käytännön yhteistyön edistämiseksi luodut rakenteet ovat olleet olemassa ja niitä on kehitetty yli kaksi vuosikymmentä. Kokous ei merkinnyt sitä, että Kiinan kansantasavalta olisi tunnustanut Kiinan tasavallan olemassaolon. Manner-Kiinan maaperällä pidetty tapaaminen toteutettiin isännän ehdoin. Mannerkiinalaisissa tiedotusvälineissä taiwanilaisvierasta ei kutsuttu ministeriksi eikä Taiwanista puhuttu maana. Manner-Kiinan näkökulmasta Taiwan on aina ollut ja on yhä Kiinan osa. Siksi saarelta tuleva vieras ei voi edustaa mitään valtiollista hallitusta.

Tapaaminen ei olisi ylipäättään ollut mahdollinen, jollei kumpikin keskustelujen osapuoli olisi ollut yhtä mieltä siitä, että Taiwan on Kiinan osa. Taiwanilla valtaapitävä Kuomintang-puolue (KMT) uskoo niin sanottuun vuoden 1992 yhteisymmärrykseen: on olemassa vain yksi Kiina, mutta kummallakin

puolella Taiwaninsalmea on vapaus tulkita, mitä Kiinaa tarkoitetaan.

Manner-Kiinassa ei kuitenkaan jaeta tällaista yhteisymmärryksen tulkintaa. Siellä hyväksytään vain yhden Kiinan olemassaolo, ja tulkintavapautta pidetään vain KMT:n omana tulkintana. Jos KMT joutuu luopumaan vallasta oppositio Demokraattisen edistyspuoleen (DPP) hyväksi, on todennäköistä, että yhteisymmärryksestä ei sen jälkeen vallitse minkäänlaista yhteisymmärrystä.

Ministeritapaaminen ei kuitenkaan ollut turha tai tulokseton. Kumpikin osapuoli voi esiintyä kotiyhteisöilleen voitokkaasti. Manner-Kiina ei taipunut tunnustamaan kilpailevaa hallitusta ja saattoi jalomielisesti jopa jättää huomiotta taiwanilaisvieraan julkiseen puheeseen sisältyneet viittaukset Kiinan tasavallan olemassaoloon. Toisaalta Taiwanilla voidaan iloita siitä, että taiwanilainen ministeri saattoi tavata mannerkiinalaisen virkaveljensä tasavertaiselta pohjalta, olkoonkin, että tapaamisen tasavertaisuus näkyi vain taiwanilaisosapuolen silmissä.

Juuri tähän liittyy tapaamisen merkitys. Manner-Kiina haluaa houkutella KMT:n tekemään myönnetyksiä, jotka heikentäisivät KMT:n vaatimuksia tasavertaisuudesta. KMT haluaa puolestaan osoittaa

taiwanilaiselle äänestäjäkunnalle kykynsä hoitaa suhteita Manner-Kiinaan tavalla, joka edistää tärkeitä kaupallis-taloudellisia intressejä. Tässä suhteessa helmikuinen tapaaminen toisti vuoden 1998 – myös historialliseksi kutsutun – tapaamisen mallia. Silloin presidentti Jiang Zemin otti Pekingissä armollisesti vastaan Taiwanin puolivirallisen, Manner-Kiinan-suhteita hoitavan organisaation johtajan Ku Chen-fun.

Ei ole ihme, että tiedotusvälineissä tämänkaltaisia tapaamisia on kutsuttu historiallisiksi. Taiwanin kysymys on niin monimutkainen, että sitä on vaikea selittää ymmärrettävästi sanomalehtiartikkelin puitteissa. On vääriin kirjoittaa ”Kiinasta ja Taiwanista” mutta on yhtä lailla virheellistä käyttää nimitystä ”kaksi Kiinaa”. Koska osapuolet eivät tunnusta toistensa hallituksia, toisin kuin Saksat aikoinaan, ei voida puhua myöskään ”kahdesta hallituksesta”.

Todellisuudessa on vain yksi Kiina, ja Manner-Kiina on Kiinan kansantasavallan hallinnassa, kun taas Taiwan on käytännössä Kiinan tasavallan hallinnassa. Valtaosa maailman valtioista tunnustaa vain ensin mainitun mutta ylläpitää silti kaupallisia ja kulttuurisuhteita jälkimmäiseen. Yhdysvallat tunnustaa sekin vain kansantasavallan

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

mutta ulottaa turvallisuussateenvarjonsa Taiwanin ylle.

Ja vaikka sekä KMT että Kiinan kommunistinen puolue puhuvat Kiinan jälleenyhdistymisestä, ne tarkoittavat sillä eri asioita. Taiwanilaiset eivät edes KMT-hallituksen johtamina koskaan suostu hyväksymään Manner-Kiinan tarjoamaa jälleenyhdistymisen mallia, sillä se jättäisi Taiwanin autonomisen maakunnan asemaan ilman kunnan takeita siitä, että saarelle luotu demokraattinen järjestelmä voisi jatkua. Kommunistit eivät puolestaan voi taipua tunnustamaan tasavallan olemassaoloa, jota KMT:n jälleenyhdistymisneuvottelujen ennakkoehtona pitämä hallitusten tasavertaisuus merkitsisi. Ilman uutta ja innovatiivista ajattelua nämä kysymykset muodostavat perustavanlaatuisen esteen poliittiselle liennytykselle.

Helmikuisen tapaamisen toteutuminen on merkki siitä, että kommunistit toivovat KMT:n jatkavan vallassa. Opposition valtaannousu voisi nimittäin pysäyttää kaiken yhteistyön, varsinkin jos saaren itsenäistymistä ”Taiwanin tasavaltana” kannattavat äänenpainot voimistuisivat entisestään. Siksi on todennäköistä, että ministeritapaamiset jatkuvat ja taloudellinen yhteistyö sekä integraatio voimistuvat.

Poliittisen yhteistyön ja integraation näkymät ovat sitä vastoin heikot. Itä-Aasian turvallisuustilanteen kannalta tämä on valitettavaa, sillä Taiwanilla on merkitystä niin suurvaltasuhteissa kuin Itä- ja Etelä-Kiinan meren aluekiistoissa.

Taiwanin yhteiskunnan demokraattisen ja moniarvoisen luonteen perusteella jälleenyhdistyminen vaikuttaa paljon epätodennäköisemmältä lopputulokselta kuin itsenäistyminen. Siksi kansainvälisen yhteisön kannattaisi ennemmin varautua itsenäistymisen seurauksiin kuin iloita osapuolten poliittisen lähentymisen näennäisistä edistysaskelista.